

UMUMIY SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLASHTIRISH EKOTIZIMINI YARATISH MASALALARI

Kurbonov Said Akbarovich,

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi mustaqil tadqiqotchisi

Тошкент, Ўзбекистон

ISSUES OF CREATING A DIGITIZATION ECOSYSTEM IN THE GENERAL INSURANCE SECTOR

Kurbanov Said Akbarovich,

Researcher of the Higher School of Business and Entrepreneurship

Tashkent, Uzbekistan

JEL Classification: G2,G22,I14

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumiy sug'urta sohasida sug'urta texnologiyalarini raqamlashtirish va sug'urta ekotizimini yaratish masalalari, umumiy sug'urta sohasidagi ekotizimning har tomonlama ko'rib chiqilishi, uning dasturlari, sub'ektlari va o'ziga xos xususiyatlari ta'kidlangan. Moliyaviy xizmatlar sanoatining muhim segmenti bo'lgan umumiy sug'urta mulk, sog'liq, transport vositasi va javobgarlik kabi turli jihatlarni qamrab oluvchi hayotdan tashqari sug'urta polislarining keng doirasini o'z ichiga oladi. Tadqiqot xavflarni baholash, da'volarni boshqarish va firibgarlikni aniqlash kabi asosiy dasturlarni o'rganadi va ularning umumiy sug'urtaning operatsion tizimidagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Shuningdek, u ushbu sohaning ajralmas qismi bo'lgan fundamental fanlarni, jumladan, andarrayting, aktuar fanlari va me'yoriy hujjatlarga muvofiqlikni o'rganadi va ularning umumiy sug'urta amaliyotlarining samaradorligi va yaxlitligini saqlashdagi rolini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, maqola turli xil mahsulotlar takliflari, mijozlarga yo'naltirilgan xizmatlar, texnologik integratsiya, manfaatdor tomonlarning hamkorligi, risklarni boshqarish strategiyalari va barqaror amaliyotlarga

rioya qilish kabi umumiy sug'urta ekotizimining muhim xususiyatlarini o'rganadi. Ushbu xususiyatlar birgalikda umumiy sug'urta sanoatining moslashuvchanligi, barqarorligi va mijozlarga yo'naltirilgan yondashuvini ta'minlaydi. Ushbu tadqiqot natijalari umumiy sug'urta ekotizimini chuqurroq tushunishga yordam beradi, uning murakkab dinamikasi va rivojlanayotgan bozor talablari va tartibga soluvchi talablarni qondirish uchun qo'llaniladigan ko'p qirrali yondashuvlar haqida tushuncha beradi.

Abstract. This article covers the issues of digitalization of insurance technologies and the creation of an insurance ecosystem in the field of general insurance, a comprehensive overview of the ecosystem in the field of general insurance, its programs, subjects and features. General insurance, a crucial segment of the financial services industry, encompasses a wide range of non-life insurance policies that cover various aspects such as property, health, vehicle, and liability. The study delves into key programs like risk assessment, claims management, and fraud detection, highlighting their importance in the operational framework of general insurance. It also explores fundamental

subjects integral to this field, including underwriting, actuarial science, and regulatory compliance, underscoring their roles in maintaining the efficacy and integrity of general insurance practices. Furthermore, the paper examines the salient features of the general insurance ecosystem, such as diverse product offerings, customer-centric services, technological integration, stakeholder collaboration, risk management strategies, and adherence to sustainable practices. These features collectively ensure the adaptability, sustainability, and customer-oriented approach of the general insurance industry. The findings of this study contribute to a deeper understanding of the general insurance ecosystem, offering insights into its complex dynamics and the multifaceted approaches employed to meet evolving market demands and regulatory requirements.

Keywords: *General insurance sphere, digitization, ecosystem, ecosystem programs, ecosystem entities*

Kalit so'zlar: *Umumiy sug'urta sohasi, raqamlashtirish, ekotizim, ekotizim dasturlari, ekotizim sub'ektlari*

Kirish. Jahon amaliyotida umumiy sug'urta sohasi ko'p yillar davomida eng an'anaviy va konservativ sohalardan biri bo'lib kelgan. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, yaqin kelajakda sug'urta kompaniyalari hozirda mavjud bo'lgan shaklda talab qilinmaydi. Global raqamli transformatsiya sug'urta biznesining mexanizmi va tuzilishini tubdan o'zgartira boshlaydi, chunki sug'urta kompaniyalari tez o'zgaruvchan bozorda raqobatbardosh bo'lib qolish uchun yangi raqamli texnologiyalar va yondashuvlarni joriy qila boshlaydilar.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar, shuningdek, yangi O'zbekistonning 2022-2026 yillarga mo'ljallangan rivojlanish strategiyasi doirasida asosiy faoliyat sohaslarini

raqamlashtirish va sug'urta sohasi o'sib borayotgan haqiqiy axborot jamiyatini barpo etishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Buning kuchli katalizatori 2021-yil oktabr oyida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "sug'urta bozorini raqamlashtirish va hayotni sug'urtalash sohasini rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi Farmonining qabul qilinishi bo'lib, bu sug'urta sohasini rivojlantirish va uning raqamli transformatsiyasiga katta turtki bo'ldi [1].

Yuqorida aytib o'tilgan Farmon asosida O'zbekistonda sug'urta polislarini ro'yxatdan o'tkazishning yagona avtomatlashtirilgan axborot tizimi ishlab chiqildi va foydalanishga topshirildi, u O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirligi tomonidan sug'urta to'lovlarini kafolatlash jamg'armasi bilan birgalikda amalga oshiriladi.

Shuningdek, 2022-yil 1-iyuldan boshlab barcha sug'urta turlarini elektron shaklda amalga oshirishga ruxsat berildi. 2023 yil yanvar oyidan boshlab majburiy sug'urtaning barcha turlari bo'yicha qog'ozli sug'urta polislarini berish amaliyoti bekor qilindi. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan 2021-2022 yillarda Farmonda belgilangan vazifalarni sifatli amalga oshirish maqsadida sug'urtaning elektron turlarini amalga oshirish tartibi va mexanizmini belgilovchi qator qarorlar qabul qilindi.

Yuqoridagilar bilan bog'liq holda, ayniqsa, umumiy sug'urta sohasida sug'urta biznesini raqamlashtirish masalalari ayniqsa dolzarbdir.

Material va method. Raqamli ekotizim tushunchasi, dastlab tomonidan ta'kidlagandek, raqamli ob'ektlar o'zaro ta'sir qiladigan murakkab, moslashuvchan va dinamik muhitni tasvirlash uchun ekotizimlarning biologik metaforasidan olingan [13]. Ushbu soha biznes,

texnologiya va ijtimoiy tuzilmalar birgalikda mavjud bo'lgan va birgalikda rivojlanadigan ijtimoiy-texnik tizimlarni qamrab olish uchun rivojlanadi [12]. Raqamli ekotizimlardagi dastlabki tadqiqotlar texnologik infratuzilmaga qaratilgan bo'lib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) o'zaro aloqalarni osonlashtirishdagi rolinidir [19]. Biroq, so'nggi adabiyotlar texnologik, tashkiliy va ijtimoiy o'lchovlarni birlashtirgan holda yanada yaxlit ko'rinishga o'tdi [21]. Ekotizimlarni raqamlashtirish ekotizim xizmatlarini yaxshilashning asosiy omili sifatida belgilangan. Fisher tomonidan IoT va AI kabi raqamli texnologiyalar tabiiy resurslarni qanday qilib samaraliroq kuzatishi va boshqarishi mumkinligini o'rgandi [11]. Xuddi shunday, Gupta va Jorj tomonidan atrof-muhitni boshqarish bo'yicha qaror qabul qilish uchun real vaqtda ma'lumotlarni taqdim etishda raqamli vositalarning rolini bo'yicha izlanish olib borilgan [9].

Mora tomonidan olib borilgan tadqiqotlar biologik xilma-xillikni saqlashda raqamlashtirish imkoniyatlari bo'yicha tadqiqotlar olib brogan [14]. Raqamli vositalar, shuningdek, biologik xilma-xillik monitoringiga hissa qo'shadigan fanlar loyihalarida muhim ahamiyatga ega [16]. Adams va boshqalar kabi tadqiqotchilar. raqamli texnologiyalar Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror Taraqqiyot Maqsadlariga (SDGs) erishishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydilar [3]. Bu, ayniqsa, ekologik barqarorlik va iqlim harakati bilan bog'liq maqsadlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Kelgusi tadqiqotlar barqaror raqamli texnologiyalarni rivojlantirish va salbiy ta'sirlarni yumshatishga qaratilishi lozim. Braun va Vergragt iqlim o'zgarishi sharoitida barqaror ekotizimlarni qo'llab-quvvatlashning roli yana bir istiqbolli yo'nalishdir dip ta'kidlab o'tadilar [8].

Bundan tashqari, ijtimoiy ta'sirlarni tushunish va raqamli texnologiyalardan foydalanishni ta'minlash tadqiqot uchun muhim yo'nalish bo'lib qolmoqda.

Umumiy sug'urta sohasidagi sug'urta mukofotining yarmidan ko'pi mahalliy sug'urtalovchilar tomonidan standartlashtirishning yuqori darajasi bilan ajralib turadigan majburiy sug'urta turlari bo'yicha topladi – majburiy sug'urta turlarini o'tkazish shartlari O'zbekiston Respublikasi qonunlariga va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlariga muvofiq belgilanadi. Bizning hisob-kitoblarimizga ko'ra, umumiy sug'urta sohasida raqamlashtirishning ijobiy ta'siri, birinchi navbatda, eng ommaviy bo'lgan TVEFJMS (OSAGO) segmentida mumkin. 2022 yil yakunlari bo'yicha 1 841 mingdan ortiq O'zbekistonda avtomobil egalari TVEFJMS (OSAGO) polisini onlayn sotib olishdi.

O'zbekiston sug'urta kompaniyalari odatda mijozlar bilan yiliga bir yoki ikki marta, birinchi marta sug'urta shartnomasini tuzishda va ikkinchi marta - ko'pincha sug'urta polisini uzaytirish yoki yo'qotishlarni bartaraf etish uchun o'zaro aloqada bo'lishadi. Ushbu holat mijozlar bilan uzoq muddatli munosabatlarni o'rnatishga xalaqit beradi va mijozlarning raqobatchilarga o'tish riskini oshiradi.

Umumiy sug'urta sohasini raqamlashtirishga qaratilgan muammolarni hal qilish uning ishtirokchilarining samarali o'zaro ta'siri uchun ekotizimni shakllantirishga, ma'lumotlarning shaffofligi va tahliliy ma'lumotlarning sifatini oshirishga, sug'urtalovchilarning biznes jarayonlarini optimallashtirishga, sug'urta xizmatlarining keng doirasini onlayn muhitga jalb qilishga rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatishi mumkin. Sug'urta bozorining raqamli transformatsiyasining mantiqiy xulosasi tegishli ekotizimlar va marketpleyslarni yaratishdir.

Shuni ta'kidlash kerakki, ekotizimlar sug'urta bozori uchun mutlaq yangilik emas, masalan, "O'zbekinvest" eksport-import sug'urta kompaniyasi shu asrning boshlarida ekotizimga o'xshash o'zaro bog'liq kompaniyalar o'rtasidagi hamkorlikning operatsion modelini yaratdi. Ushbu modelda umumiy sug'urta bilan "O'zbekinvest" NKEI, hayotni sug'urtalash bilan "O'zbekinvest Xayt" MCHJ shug'ullandi, "O'zbekinvest Assistans" MCHJ assistentlik xizmatlarini ko'rsatdi, investitsiya faoliyatini "O'zbekinvest sarmoyalari" MCHJ amalga oshirdi. O'zaro bog'liq kompaniyalar hamkorligining bunday modeli ekotizim sifatida yaratilmagan bo'lsa-da, u o'nlab yillar davomida O'zbekistonning sug'urta sohasida muhim o'rin tutgan. Ushbu modelning asosiy kamchiligi shundaki, u sug'urtalovchining biznes sifatini yaxshilagan, ammo sug'urta qildiruvchining hayot sifatiga deyarli ta'sir qilmagan.

Tadqiqotning amalga oshirishda turli tadqiqot usullari qo'llanildi: mantiqiy tahlil, tarixiy yondashuv, tizimli tahlil, kuzatish, taqqoslash, sintez, guruhlash, shuningdek, matematik statistika, ekspert baholash va ma'lumotlarni vizualizasiya qilish. Tadqiqotning axborot bazasi quyidagilardan iborat: O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi ma'lumotlari, davriy nashrlarda va Internet tarmog'ida taqdim etilgan milliy va xorijiy sug'urta bozorlari bo'yicha umumiy ma'lumotlar va axborot materiallarini ko'rib chiqish; muallif tomonidan to'plangan va tahlil qilingan statistik ma'lumotlar.

Natijalar. Ushbu tadqiqot doirasida umumiy sug'urta sanoatidagi ekotizimni quyidagi funktsiyalarni bajarish orqali sug'urta biznesini yuritish uchun raqamli maydon tashkil etuvchi xizmatlar raqamli platformasi sifatida aniqlashni taklif qiladi:

- umumiy sug'urta sanoatining 18-sinflari bo'yicha sug'urtalovchilar

xizmatlarini taklif qilish, sotish va qo'llab-quvvatlash;

- raqamli sug'urta, yo'naltiruvchi savdo tamoyillarini ommalashtirish va rivojlantirish maqsadida ekotizim ishtirokchilari o'rtasidagi munosabatlar tarmog'ini qurish;

- sug'urta qildiruvchilarni sug'urta mahsulotlari bilan ma'lum savdo nuqtalari va ularning ish vaqti bilan bog'liq holda ta'minlash;

- "bitta oyna" rejimida raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali sug'urta qildiruvchilarning sug'urta va sug'urta bo'lmagan ehtiyojlarini qondirish.

Umumiy sug'urta sohasida ekotizimni yaratish raqamlashtirishning afzalliklaridan foydalangan holda butun sug'urta sohasini yanada rivojlantirishga turtki bo'ladi.

Umumiy sug'urta sohasidagi ekotizimning vazifalari sifatida biz quyidagi jihatlarni belgilashni taklif qilamiz:

- umumiy sug'urta sanoatining 18-sinflarida mijozlarni topish va saqlash uchun turli xil texnik imkoniyatlar va xizmatlarni birlashtirish;

- umumiy sug'urta sanoatining sug'urta mahsulotlarini sotish kanallarini kengaytirish;

- potentsial mijozlar va sug'urta qildiruvchilar uchun umumiy sug'urta sohasida sug'urta mahsulotlarini sotib olish va ulardan foydalanish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish;

- mijozlarning ehtiyojlarini to'liq qondirish uchun sug'urta xizmatlarini turli sohalardagi mahsulotlar va xizmatlar bilan birlashtirishga ko'maklashish.

Ekotizim bitta sug'urtalovchi atrofida yaratilishi yoki bir nechta platformalar to'plamidan iborat bo'lishi mumkin (moliya, axborot texnologiyalari, elektron tijorat, turmush tarzi). Ichki sug'urta bozorining umumiy sug'urta sohasida ekotizim yaratish uchun zarur bo'lgan barcha 4 turdagi resurslar mavjud bo'lganligi sababli,

umumiy sug'urta sohasidagi ekotizim bank, sug'urta va ijtimoiy ekotizimlarning birlashmasida paydo bo'lishi mumkin.

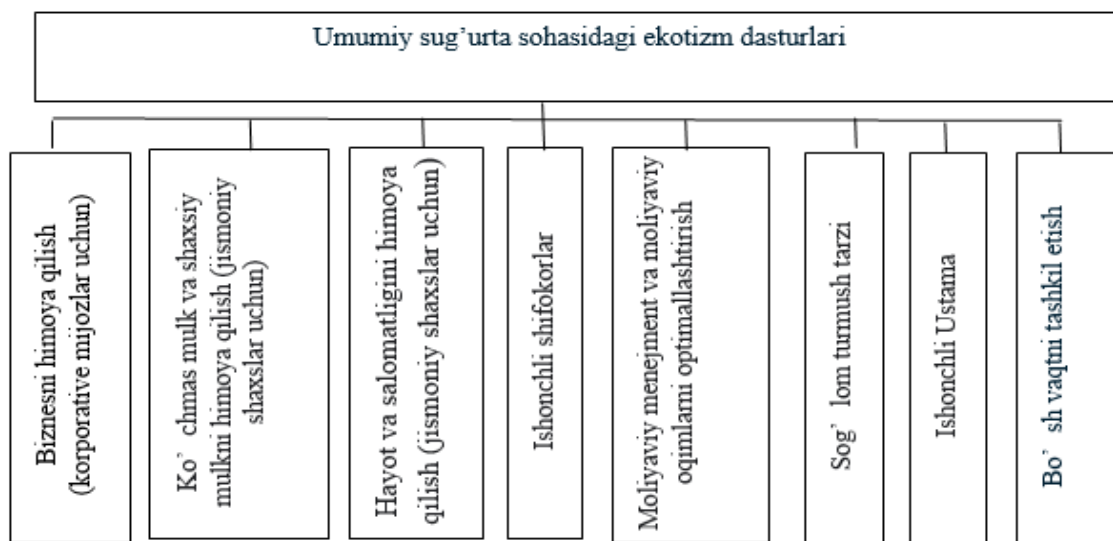
Moliyaviy ekotizimlarni qurishning umumiy kontseptsiyasiga asoslanib, biz umumiy sug'urta sohasida quyidagi ekotizim tuzilishini taklif qilamiz:

- ekotizimning yadrosi umumiy sug'urta sohasidagi asosiy biznesdir;
 - funktsional qobiq-to'lov xizmatlari, axborot tizimlari, raqamli texnologiyalar, ta'lim;
 - dinamik qobiq-moliyalashtirish (pul mablag'larini jalb qilish va avtoullov sug'urtasi bo'yicha uzoq muddatli shartnomalar tuzishni ta'minlash), rivojlanish (startaplar, innovatsiyalar);
 - tizimning barqarorligini ta'minlash (ma'lumot to'plash va iste'molchilarning xatti-harakatlarini prognoz qilish usullari, sug'urta imtiyozlari, xatarlar, yangi texnologiyalarni tahlil qilish).
- Respublika sug'urta bozori sharoitida tashkil etiladigan umumiy sug'urta tarmog'idagi ekotizim potensial iste'molchilarga

quyidagi dasturlar bo'yicha xizmatlar ko'rsatishi mumkin (3.1 rasmga qarang):

- biznesni himoya qilish (korporativ mijozlar uchun);
- ko'chmas mulk va shaxsiy mulkni himoya qilish (jismoniy shaxslar uchun);
- hayot va salomatlikni himoya qilish (jismoniy shaxslar uchun);
- moliyaviy menejment va moliyaviy oqimlarni optimallashtirish;
- sog'lom turmush tarzi;
- ishonchli shifokor;
- ishonchli usta;
- bo'sh vaqtni tashkil qilish.

"Biznesni himoya qilish" dasturi umumiy sug'urtaning barcha 18 sinflari uchun korporativ mijozlarning shaxsiy manfaatlarini sug'urta himoyasini ta'minlaydi. Shu bilan birga, umumiy sug'urta sanoatining 1 va 2-sinflari uchun majburiy sug'urta va sug'urta turlari bo'yicha sug'urta xizmatlari avtomatlashtirilgan rejimda, qolgan sug'urta sinflari bo'yicha xizmatlar qisman raqamlashtirilgan rejimda taqdim etilishi mumkin.

3.1.-rasm. Umumiy sug'urta sohasidagi ekotizimni asosiy dasturlari¹

¹ Muallif tomonidan mavjud ma'lumotlar asosida tayyorlangan

Ekotizim sug'urtani qonun hujjatlarida belgilangan majburiy xizmatdan ishonchli yordamchiga-nik va himoyachiga aylantiradi, bu esa katta xarajatlarni, na pulni, na vaqtni talab qilmaydi. Ekotizim sizga individual ehtiyojlar va ehtiyojlar asosida mahsulotlar to'plamini mustaqil ravishda to'plash imkonini beradi. Masalan, uy-joy va mulkni sug'urtalash mebel, yirik maishiy texnika, tozalash xizmati, aqlli uy tizimini tashish xizmatini o'z ichiga olishi mumkin, bu nafaqat sizning mol-mulkingizni onlayn kuzatib borish, balki sug'urta hodisasi xavfini minimallashtirish imkonini beradi. Ya'ni, mulk bilan bilvosita bog'liq bo'lgan, ammo mijozning hayot sifatini sezilarli darajada oshiradigan mahsulotlar kiritilgan.

"Ko'chmas mulk va uy-joy mulkini muhofaza qilish" dasturi jismoniy shaxslarning uy-joy, shaxsiy avtotransport va uy-joy mulki bilan bog'liq mulkiy manfaatlarini ikki yo'nalishda himoya qilishga qaratilgan:

- standartlashtirilgan majburiy va shartli sug'urta turlari;
- shaxsiylashtirilgan murakkab sug'urta turlari.

Avtomobil sug'urtasi bozorlarida mavjud ekotizimlar allaqachon avtomobillarni sotib olish va sotish, xavfsiz haydash va yo'lda yordam uchun chegirmalarni taklif qilmoqda.

Ko'chmas mulkni sug'urtalashda qurilish guruhlarini ta'mirlash va tanlashda yordam berish, dizayn loyihalarini tayyorlash, qurilish materiallari, maishiy texnika, elektronika, mebel va dekoratsiya bo'yicha foydali takliflar keng tarqalgan xizmatlardir.

Ekotizimda sug'urtadan tashqari xizmatlari mijozlarning chiqib ketishini kamaytiradi, yangi monetizatsiya manbalarini va boyitilgan ma'lumotlar oqimiga kirishni ta'minlaydi. Bu takliflarni

shaxsiylashtirishga yordam beradi, shuningdek, maqsadli samaradorlikni oshiradi.

"Hayot va salomatlikni himoya qilish" dasturi umumiy sug'urta tarmog'ining 1,2,18 sinflari va hayotni sug'urtalash sanoatining 4-sinflari bo'yicha jismoniy shaxslarning hayoti va sog'lig'ini sug'urtalashni ta'minlaydi.

Tibbiy sug'urtada ekotizim xizmatlari shifokorlarni ro'yxatga olish, diagnostika, davolash, sog'lom turmush tarzi bo'yicha maslahatlar, telemeditsina, dori-darmonlarga chegirmalar va onlayn sport darslarini o'z ichiga oladi. Xuddi shu narsa sog'liqni sug'urtalash uchun ham amal qiladi. Mijoz uchun nafaqat klinikalar, shifoxonalar va shifokorlarning oflayn xizmatlari mavjud, endi telemeditsina rivojlanishi fonida polis egasi tunu kun tibbiy maslahat olishi, tashxisni tasdiqlashi va boshqa ko'p narsalarni olishi mumkin.

Zamonaviy voqeiklar inson hayotining barcha tsikllarini ta'minlaydigan sug'urta shartnomalari asosida ekotizimlarni yaratish zarurligini taqozo etadi. Sug'urtalovchilar mijozga bir qator xizmatlarni taklif qilish imkoniyatiga ega bo'lishdi va nafaqat o'zlarining sug'urta mahsulotlarini ma'lum bir vaziyatda alohida-alohida targ'ib qilish. Bu sug'urta mahsulotlarining katta o'zgarishi bilan bog'liq bo'lib, bu bozorga yangi o'sish sur'atlarini olish imkonini beradi.

Shu bilan birga, yuqorida sanab o'tilgan uchta dasturning barchasi sug'urta shartnomasini tuzish va bajarish bilan bir qatorda risrlarni baholash va zarar miqdori bo'yicha xizmatlarni taqdim etish imkoniyatini beradi.

"Moliyaviy Menejment va moliyaviy oqimlarni optimallashtirish" dasturi hayotni sug'urtalash sanoatining 6-sinflari bo'yicha sug'urta turlari bo'yicha xizmatlarni taqdim etadi.

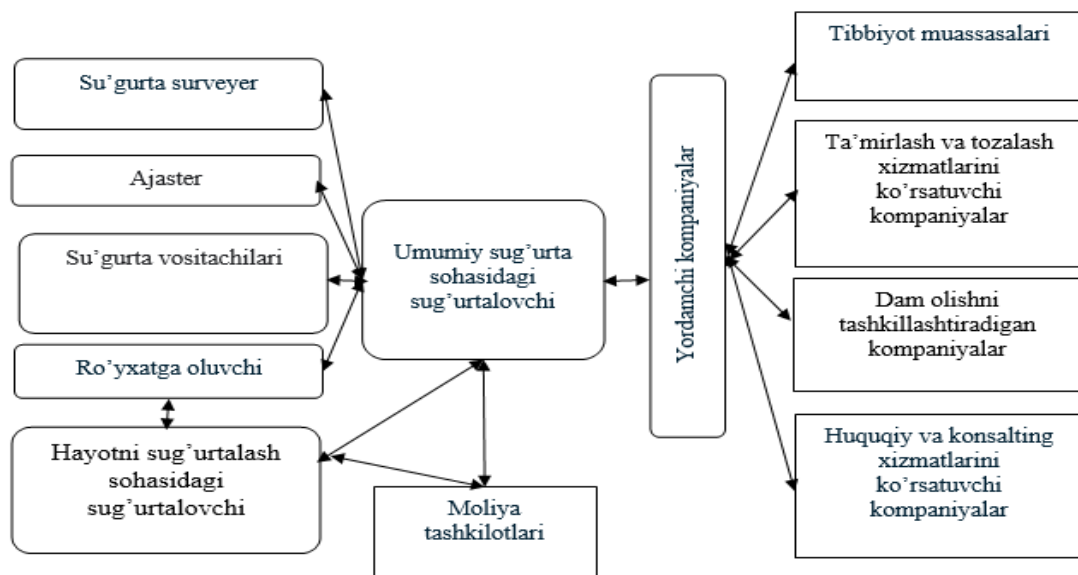
"Ishonchli shifokor" dasturi sug'urtalangan shaxslarga tibbiy va profilaktika xizmatlarini ko'rsatish va dori-darmon bilan ta'minlash bilan bir qatorda har kimga telemeditsina xizmatlarini ko'rsatishni ta'minlaydi.

"Ishonchli usta" dasturi, shuningdek, sug'urta shartnomasi doirasida va uning doirasidan tashqarida korporativ mijozlarga ham, jismoniy shaxslarga ham ta'mirlash va tozalash xizmatlarining butun majmuasini taqdim etish uchun mo'ljallangan.

Maqsad va rejalashtirilgan natijaga qarab, sug'urta kompaniyalari ekotizimlarda turli yo'llar bilan ishtirok etishlari mumkin. Masalan, sug'urtalovchi ekotizimning egasi bo'lishi mumkin, bu undan katta tashkiliy ish va moliya (platformaga sarmoya kiritish, ishtirokchilarni qidirish va boshqalar) talab qiladi. Har qanday investitsiyalar singari, moliyaviy, vaqtinchalik, korporativ mijozlar va ma'lumotlar bazalarining barcha o'zaro ta'sirini nazorat qilishni, brendni doimiy ravishda ilgari surishni, raqobatdosh ekotizimlar bilan aloqalarni cheklash uchun to'siqlar yaratishni talab qiladi. Sug'urta kompaniyalari biznes ekotizimlarini yangi biznes modeli sifatida ko'rishadi, uning maqsadi "ochiq" sug'urta tizimini

yaratishdir. Sug'urta segmentidagi ichki biznes jarayonlari har doim tavakkalchilik qiymati qanday aniqlanishini, nima uchun va qanday asosda chegirmalar berilishini, sug'urta kompaniyasi sug'urta fondi bilan nima qilishini, zararni qanday aniqlashini, nima uchun aynan shu miqdordagi sug'urta tovonini to'lashini va hokazolarni tushuna olmaydigan mijozlar uchun sir bo'lib kelgan. va hokazo. Maqsad va rejalashtirilgan natijaga qarab, sug'urta kompaniyalari ekotizimlarda turli yo'llar bilan ishtirok etishlari mumkin. Masalan, sug'urtalovchi ekotizimning yaratuvchisi bo'lishi mumkin, bu undan katta tashkiliy ish va moliya (platformaga sarmoya kiritish, ishtirokchilarni qidirish va boshqalar) talab qiladi. Har qanday investitsiyalar singari, moliyaviy, vaqtinchalik, korporativ mijozlar va ma'lumotlar bazalarining barcha o'zaro ta'sirini nazorat qilishni, brendni doimiy ravishda ilgari surishni, raqobatdosh ekotizimlar bilan aloqalarni cheklash uchun to'siqlar yaratishni talab qiladi.

Umumiy sug'urta sohasidagi ekotizim sub'ektlari 3.2-rasmda keltirilgan. Ekotizimning markazi umumiy sug'urta sohasining sug'urtalovchisidir

3.2.-rasm. Umumiy sug'urta sohasidagi ekotizim sub'ektlari

Muhokama. Umumiy sug'urta sohasidagi ekotizimni yaratuvchisi firibgarlik va ma'naviy zarar etkazish ehtimolini istisno qilib, ekotizim sub'ektlariga benuqson, to'liq, dolzarb ma'lumotlarni taqdim etadi. Biznes ekotizimining tashkilotchisi texnologik asosni, texnik platformalarni yaratadi, mijozlar to'g'risidagi ma'lumotlarni to'playdi, ishtirokchilar uchun imtiyozlar yaratadi, ishtirokchilar va sotuvchilar ustidan nazoratni amalga oshirishi mumkin, ammo shu bilan birga tashkilotchiga butun mijozlar zanjirini kuzatib borish qiyin, bu esa daromad keltirishi mumkin. Umuman biznes-ekotizim emas, balki individual ishtirokchilar tomonidan. Tashkilotchining strategiyasi investitsiyalarni qaytarishning uzoq muddatli istiqbollari asoslanadi.

Ekotizim xizmatlari sug'urta mahsulotlarini sotib olishga qiziqishni oshiradi va mijozlarga yuqori sodiqlikni ta'minlaydi. Sug'urta kompaniyasi tomonidan tashkil etilgan yaxshi boshqariladigan platforma mijozlarga xizmatlarning keng doirasini taqdim etishga va da'volar xavfi va xarajatlarini kamaytirish (anderraytingni yaxshilash, mijozlar segmentatsiyasini yaxshilash va individual narxlarni belgilash) orqali iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilashga yordam beradi. Sug'urtalanmagan mahsulotlar va xizmatlar uchun qo'shimcha daromad olish. U uch yildan besh yilgacha to'lashi mumkin.

Barcha kompaniyalar uchun asosiy qiyinchilik-bu o'zining ekotizimingizga sarmoya kiritish yoki sherik platformalari orqali yaxshiroq ishlash to'g'risida qaror qabul qilish. Bizning tadqiqotimizda ekotizim resurslarni talab qiladigan va uzoq

muddatli loyihani anglatadi, uning qaytarilishi uni ishlab chiquvchilarning professionalligi va monetizatsiya kanallarini tashkil etishga, shuningdek mijozlarni chiqib ketishdan saqlash vositalariga bog'liq.

Xulosa. Umumiy sug'urta sohasidagi ekotizim mijozning deyarli barcha ehtiyojlarini "bitta oyna" rejimida yopish uchun mo'ljallangan va qo'shimcha xizmatlarni o'z ichiga olgan keng qamrovli sug'urta mahsulotlari ularning muhim tarkibiy qismiga aylanadi. Qo'shimcha xizmatlarni taqdim etish mantig'i mijozga xizmat ko'rsatish xizmatlarini sotish faktida emas, balki u uchun qulay muhitni shakllantirishda yotadi. Sug'urtalovchilar-sug'urta tarixida birinchi marta-odamlarga butunlay boshqacha sug'urta falsafasini taklif qilishlari mumkin, bu faqat xavf-xatarlardan himoya qilish yoki yuzaga kelgan xarajatlarni qoplash bilan bog'liq emas. Yangi yondashuv odamlarga o'z rejalarini yanada samarali tuzish, mol-mulkini boshqarish, ya'ni hayot sifatini yaxshilash imkoniyatini beradi.

Umumiy sug'urta sohasida ekotizimni yaratish mahalliy sug'urtalovchilar uchun bir tomondan biznesni optimallashtirish, uning chegaralarini kengaytirish uchun yangi imkoniyatlarni ochadi, boshqa tomondan, an'anaviy sug'urta modelidan voz kechishga, yirik va o'rta sug'urtalovchilarning imkoniyatlarini tenglashtirishga, yangi imkoniyatlar yaratishga imkon beradi. Sug'urta mahsulotlari va xizmatlari paketlari. Bularning barchasi, oxir-oqibat, sug'urta biznesining mijozga keng yo'naltirilishiga va sug'urta himoyasining iste'mol qiymatini oshirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sug' urta bozorini raqamlashtirish va hayotni sug' urta qilish sohasini rivojlantirishga doir qo' shimcha chora-tadbirlar to' g' risida"2021-yil 23-oktabrdagi PQ-5265-son qarori <https://lex.uz/uz/docs/5692523>
2. Adamchuk N.G. Mirovoy rinok straxovix uslug v usloviyax globalizatsii. Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni d.e.n.-M.: -2005.-s.56;
3. Adams, W. M., et al. (2021). Digitalization and the Sustainable Development Goals. Nature Sustainability.
4. Nasirova G.A. Institutional'noe obespechenie sistem regulirovaniya straxovoy deyatelnosti. Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni d.e.n. - SPb.: -2017. - s.38.
5. Iminov T. Biznes boshqaruvi asoslari: o'quv-uslubiy qo'llanma.//T.Iminov, M.Bo'taboev, A.Qodirov; Red. T.Sh.Shodiev. - Farg'ona, 2017.
6. Shennaev X.M. Problemm stanovleniya straxovogo r'shka v Uzbekistane: Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni k.e.n. M.:1996.
7. Baymuratov T.M. Sug'urta faoliyatida risklar transferi. Monografiya IQTISOD-MOLIYA, 2005. -196 b.
8. Brown, H. S., & Vergragt, P. J. (2021). Resilient Ecosystems in the Digital Age. Ecological Economics.
9. Gupta, A. K., & George, J. F. (2021). Digital Tools for Ecosystem Management. Environmental Management.
10. Hilty, L. M., & Aebischer, B. (2015). ICT for Sustainability: An Emerging Research Field. In ICT Innovations for Sustainability (pp. 3-36). Springer.
11. Fisher, B., et al. (2020). *Digital Technologies and Ecosystem Services*. Environmental Science & Technology.
12. Iansiti, M., & Levien, R. (2004). *Strategy as Ecology*. Harvard Business Review.
13. Moore, J. F. (1996). *The Death of Competition: Leadership and Strategy in the Age of Business Ecosystems*. HarperBusiness.
14. Mora, C., et al. (2019). Biodiversity Monitoring and Conservation: Bridging the Gap Between Global Commitment and Local Action. BioScience.
15. Nurullaev A.S. O'zbekiston Respublikasida fermer va dehqon xo'jaliklarini sug'urtalash masalalari. i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun takdim qilingan disserteratsiya avtoreferati. T.:BMA, 2007.-23.6.
16. Newman, G., et al. (2020). Citizen Science and Biodiversity Monitoring. Conservation Biology.
17. Abduraxmonov I.X. O'zbekiston Respublikasida javobgarlikni sug'urtalashning amaliyotini takomillashtirish. 08.00.07 - "Moliya, pul muomalasi va kredit", i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun taqsim etilgan dissertatsiya avtoreferati, Toshkent - 2010, -20 b.
18. Imomov U.G'. Innovasion iqtisodiyot sharoitda bank sug'urtasi va uni rivojlantirish yo'llari. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha f.d.(RBO) dissertatsiyasi avtoreferati.-T.: -2020.-53 b.

19. Zhang, S., & Luo, X. (2016). *Building Industrial Ecosystems: A Multilevel Framework*. Industrial Marketing Management.
20. Kenjaev I.G'. Sug'urta tashkilotlarining moliyaviy resurslarini joylashtirish samaradorligini oshirish yo'llari. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha f.d.(R'O) dissertasiyasi avtoreferati.-T.: -2019.-59 b.
21. Khan, Z., et al. (2018). *Digital Ecosystems: Challenges and Prospects*. Management Decision.
22. Strategiya razvitiya i Biznes-plan AO «Straxovaya kompaniya Kafolat» na2021 god. <https://www.uz-assets.uz>
23. Smith, L., & Smyth, S. (2017). Data Privacy in the Digital Age. Journal of Information Privacy and Security.
24. Rüdiger (Rudi) Dornbusch Stabilization, Debt, and Reform: Policy Analysis For Developing Countries, 1993.
25. Yagunova, N. A. Osenka konkurentnogo okrujeniya predpriyatiya s ispol'zovaniem modeli pyati sil Maykla Portera. / N. A. Yagunova. <http://www.cyberleninka.ru>